

VESTIGING VAN BRABANTSE VEEHOUDERS IN DE BELGISCHE GRENSTREEK

Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 'S-HERTOGENBOSCH

Sandra van Kampen, Janneke Straver, Peter van Balkom en Gé Backus

Datum
07-04-2021

Samenvatting

De Provincie Noord-Brabant heeft Connecting Agri & Food opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de vestiging van Brabantse en andere Nederlandse ondernemers in de Vlaamse grensstreek. Daarnaast wil de Provincie Noord-Brabant meer inzicht verkrijgen in de redenen van veehouders zich in de grensstreek te vestigen en of de recente Saneringsregeling varkenshouderij hier een rol bij speelt. Hiertoe is een analyse uitgevoerd van het Vlaamse milieubeleid voor de veehouderij, zijn beschikbare statistische gegevens verzameld, en is een kwantitatieve en kwalitatieve inventarisatie uitgevoerd op basis van gesprekken met deskundigen en betrokkenen.

De Nederlandse veehouders die in het verleden besloten het bedrijf uit te breiden met een locatie in België, kenmerken zich door de ambitie te willen groeien met hun onderneming en de bereidheid daarbij risico's te nemen. Dergelijke ondernemers kiezen, ook in Nederland, vaker voor het uitbreiden van het bedrijf met een nevenlocatie (zijwaarts uitbreiden) om deze locaties vervolgens verder door te ontwikkelen. Redenen die worden gegeven voor het zich vestigen in Vlaanderen zijn de korte afstand, alsmede de prijs en beschikbaarheid van locaties. In geen van de gesprekken zijn de Provinciale Verordening van 2017 en de Saneringsregeling Varkenshouderij aangehaald als reden om de activiteiten in België uit te gaan voeren.

De Vlaamse milieuwetgeving voor veehouderijbedrijven is gebaseerd op het Vlaamse Reglement betreffende de Milieuvergunning. Er is sprake van een milieukundig kader waar veehouderijen aan moeten voldoen bij uitbreiding en de vernieuwing van de bestaande vergunningen. In Vlaanderen moeten vergunningen uiterlijk 20 jaar na verlening opnieuw worden verleend. Hierbij geldt dat nieuwe stallen voor pluimvee en varkens emissiearm gebouwd moeten worden. Bestaande pluimvee- en varkensstallen dienen uiterlijk in 2030 emissiearm uitgevoerd te worden. Voor rundvee- en vleeskalverenbedrijven is er nog geen verplichting tot emissiearm bouwen, tenzij niet voldaan kan worden aan het kader voor ammoniak. Nieuwe locaties opstarten is niet mogelijk omwille van stedenbouwkundige beperkingen. Zeer uitzonderlijk kan dit worden toegestaan, op de voorwaarde dat het reeds bestaande bedrijf geen enkele uitbreidingsmogelijkheid heeft op de bestaande locatie. Hoewel het Vlaamse milieubeleid zich op onderdelen onderscheidt van het Nederlandse en Brabantse beleid, is ook in Vlaanderen nieuwvestiging nog maar sporadisch toegestaan, is er sprake van nutriënten emissierechten, geldt een verplichting tot emissiereductie en mestverwerking, en zijn er locaties waar bedrijven niet meer kunnen ontwikkelen.

De inventarisatie onder deskundigen en betrokkenen is uitgevoerd op basis van vijftientig gesprekken met adviseurs met kennis van de situatie in België, vijf veehouders zelf, vertegenwoordigers van de Boerenbond België, medewerkers van mengvoederbedrijven, vleesverwerkende bedrijven, fokkerijorganisaties, stalinrichters, en met vertegenwoordigers van lokale overheden in Antwerpen, Hoogstraten, Merksplas, Ravels en Wuustwezel. De inventarisatie leverde op dat bij deze respondenten 34 Nederlandse ondernemers bekend zijn die in Vlaanderen op in totaal 79 locaties landbouwhuisdieren houden. Het betreft 27 varkenshouders, 4 pluimveehouders, 2 kalverhouders en 1 nertsenhouder. Daarnaast zijn er de afgelopen vijf jaren twee Belgische varkenshouders varkens gaan houden in Noord-Brabant.

In de media wordt gemeld dat zo'n 45 bedrijven zich in België gevestigd hebben (zie hiervoor <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/3331135/steeds-meer-brabantse-boeren-bouwen-megastallen-net-over-de-grens-met-belgie>), waarbij blijkt de in het artikel opgenomen leaflet een aantal ondernemers meerdere bedrijven heeft. In dit rapport komen we tot een groter aantal van 79 bedrijven (locaties) in plaats van de in de media genoemde 45. Door de afgenomen interviews met deskundigen en gemeenten zijn tijdens het onderzoek nog eens 34 locaties geïdentificeerd. Volledigheidshalve wordt hierbij opgemerkt dat er geen publiek beschikbare gegevens zijn over het aantal vergunningen dat in Vlaanderen wordt afgegeven, en er ook geen registratie is van de nationaliteit van de ondernemer op de veehouderijbedrijven. De verzamelde informatie is wel gecontroleerd door de informatie van de verschillende bronnen naast elkaar te

leggen. Echter, de vraag of er in Vlaanderen nog meer locaties van Nederlandse veehouders zijn dan bovengenoemd aantal van 79, kunnen we niet onomstotelijk met ja of nee beantwoorden.

Om de vraag te kunnen beantwoorden of de Nederlandse 27 varkensbedrijven in Vlaanderen zijn gevestigd na de invoering van de Saneringsregeling Varkenshouderij in Nederland is nagegaan hoe lang deze varkensbedrijven al actief zijn in Vlaanderen. Deze 27 varkenshouders houden samen op 64 locaties varkens in België. Gemiddeld zijn deze varkenshouders al 20 jaren actief in België, waarvan 7 varkenshouders 5 tot 10 jaar, 5 varkenshouders 10 tot 20 jaar, 16 varkenshouders 20 jaar of langer, en 1 varkenshouder met 30 locaties (waarvan één in eigendom) minder dan 5 jaren. Laatstgenoemde varkenshouder heeft expliciet te kennen gegeven daarbij geen gebruik te hebben gemaakt van de Saneringsregeling Varkenshouderij.

	Varkenshouders	Locaties	Jaren actief	Zeugen	Vleesvarkens
Een locatie in eigendom	8	8	23	3800	12200
Een locatie op voergeld	4	4	7		11800
Twee locaties in eigendom	2	4	18	600	11500
Meerdere locaties in eigendom en op voergeld	2	36	7	1200	63000
Locatie(s) in eigendom, in België wonen	11	12	26	3890	32580
Totaal (gemiddeld voor)	27	64		9490	131080

In totaal houden voornoemde 27 Nederlandse varkenshouders ruim 9.000 zeugen en 131.000 vleesvarkens in België. De 4 Nederlandse pluimveehouders hebben in België naar schatting om en nabij 1 mln. dieren op in totaal 11 locaties. Dit komt overeen met 2,4% van het totale aantal zeugen, 3,7% van het totale aantal vleesvarkens, en 4,6% van het totale aantal vleeskuikens in Vlaanderen in 2018.

Alle geïnterviewde respondenten geven aan geen bedrijf te kennen dat in het kader van de recente Saneringsregeling Varkenshouderij is gestopt in Nederland, en vervolgens in Vlaanderen varkens is gaan houden. Het merendeel van deze varkenshouders is in de jaren negentig over de grens actief geworden, en op zoek gegaan naar een 2de locatie. Oost Europa was met 800 km te ver, en in België stonden goede betaalbare locaties te koop. De families die zich in België gevestigd hebben, zitten er al 20-30 jaar.

Redenen om deel te nemen aan de Saneringsregeling betreffen meestal de leeftijd van de ondernemer in combinatie met het ontbreken van opvolging en/of onvoldoende economisch rendement om voldoende te reserveren voor afschrijving en investeringen. De vergoeding die middels de Saneringsregeling wordt verkregen moet ook worden gebruikt voor het slopen van de gebouwen, aflossen van de financiering en afrekenen met de belastingdienst. Afhankelijk van de leeftijd van de ondernemer, is er behoefte of noodzaak aan een nieuwe invulling na het stoppen van het bedrijf. Oudere ondernemers zullen echter veelal stoppen, diegenen die stoppen vanwege een te beperkt financieel rendement zullen veelal in loondienst gaan, een klein deel gaat door als varkenshouder op de resterende locaties en een klein deel start een nieuwe onderneming.

Op basis van de verzamelde informatie, analyse van de wet- en regelgeving in Vlaanderen en gevoerde gesprekken met deskundigen en betrokkenen wordt geconcludeerd dat het merendeel van de Brabantse en andere Nederlandse veehouders die zich in België hebben gevestigd dit al geruime tijd geleden hebben gedaan. Er zijn geen situaties geïdentificeerd waarbij varkenshouders - gebruik makend van de Saneringsregeling - stappen hebben gezet om zich in België te gaan vestigen. De kans wordt ook klein geacht dat ondernemers die in Nederland deelnamen aan de Saneringsregeling, alsnog de komende jaren in België gaan beginnen.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	2
1 INLEIDING	5
1.1 Onderzoeksvraag	5
1.2 Aanpak onderzoek.....	5
2 VLAAMSE VEEHOUDERIJ	7
2.1 Structuur en omvang.....	7
2.1.1 Runderen.....	7
2.1.2 Varkens.....	8
2.1.3 Pluimvee	9
3 VLAAMS MILIEUBELEID VOOR DE VEEHOUDERIJ	11
3.1 Afstandsregels.....	11
3.2 Emissies	12
3.2.1 Geur	12
3.2.2 Fijnstof	13
3.2.3 Ammoniak.....	14
3.2.3.1 Beoordeling binnen habitatrichtlijngebied	14
3.2.3.2 Beoordeling binnen vogelrichtlijngebied.....	15
4 RESULTATEN INVENTARISATIE	16
4.1 Kwantitatief overzicht.....	16
4.2 Redenen om in België uit te breiden.....	17
4.3 Stoppers en beëindigingsregelingen.....	17
4.3.1 Motieven voor deelname	18
4.3.2 Financiële eindresultaat	18
4.3.3 Opties na deelname aan de beëindigingsregeling	19
5 CONCLUSIES	20

1 Inleiding

In Vlaamse en Nederlandse media wordt aandacht besteed aan Brabantse en andere Nederlandse veehouders in België. Met de Brabantse Ontwikkelagenda Stikstof treft de provincie Noord-Brabant maatregelen om de stikstofdeken terug te dringen. Als Brabantse bedrijven zich in België in de grensstreek vestigen en uitbreiden kan dit effect hebben op de stikstofdepositie in Noord-Brabant. Om hierover een concreet beeld te krijgen heeft de Provincie Noord-Brabant Connecting Agri & Food opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de vestiging van Nederlandse en Brabantse ondernemers in de Vlaamse grensstreek. Daarnaast wil de Provincie Noord-Brabant meer inzicht in de redenen waarom veehouders zich in de grensstreek vestigen. Hiertoe is een analyse uitgevoerd van de omvang en structuur van de veehouderij in Vlaanderen, het Vlaamse milieubeleid voor de veehouderij, en zijn gesprekken gevoerd met deskundigen en betrokkenen.

1.1 Onderzoeksvraag

Onderzoek en geef inzicht in de vestiging van Brabantse en andere Nederlandse ondernemers in de grensstreek in de afgelopen jaren. De grensstreek wordt hierbij gedefinieerd, als het grondgebied van Vlaamse gemeenten grenzend aan die van de provincie Brabant.

Meer specifiek betreft de onderzoeksvraag een kwantitatieve opsomming van deze vestigingen over de jaren. Breng daarbij in beeld hoeveel procent van deze vestigingen betrekking heeft op:

- Bedrijven die deel hebben genomen aan een opkoop- en/of beëindigingsregeling in Nederland;
- Bedrijven die de eigen locatie in Nederland hebben verkocht en zich in België zijn gaan vestigen;
- Zijwaarts uitbreiden¹

Daarnaast wil provincie Noord-Brabant graag meer inzicht verkrijgen in de reden waarom veehouders zich in de Belgische grensstreek vestigen en of dit te maken heeft met:

- Minder strengere milieuwetgeving (waaronder stikstof);
- Belastingvoordelen;
- Vestigingskosten (prijzen van vastgoed en grond);
- Andere redenen.

1.2 Aanpak onderzoek

Het onderzoek heeft zich gericht op het verkrijgen van kwantitatieve en kwalitatieve informatie. Alvorens over te gaan tot het in beeld brengen van de mate waarin de vestiging van Nederlandse veehouders in de grensstreek plaats vindt, beschrijven we de veehouderij in Vlaanderen. Op basis van statistische informatie brengen we de omvang en structuur van de sector en de ontwikkeling daarvan in beeld. Dit betreft het aantal bedrijven, de omvang van de bedrijven en het aantal dieren.

Er is in Vlaanderen geen centrale registratie van milieuvergunningen. Daardoor zijn er ook geen publiek beschikbare gegevens over het aantal vergunningen dat wordt afgegeven, en is er ook geen registratie van de nationaliteit van de ondernemer op de veehouderijbedrijven. Verder is er alleen een nieuwe vergunning nodig, indien het bedrijf na de overname wordt uitgebreid of verandert.

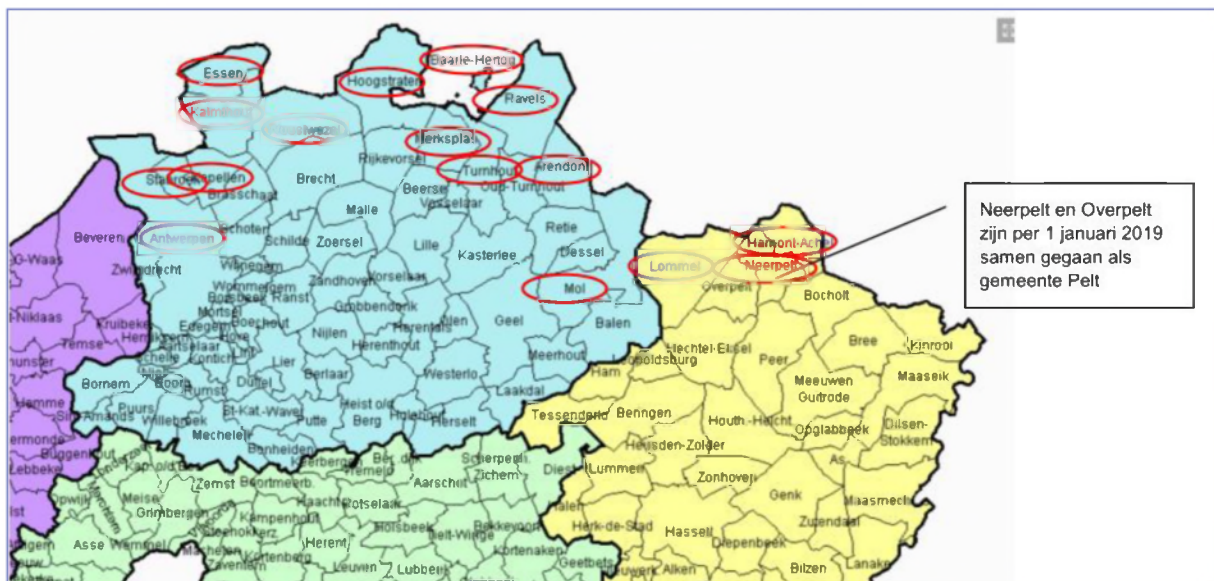
¹ Ondernemers die hun bedrijf uitbreiden niet door een nieuwe stal op de bestaande eigen locatie te bouwen, maar een bestaande locatie elders overnemen en aan het eigen bedrijf toevoegen.

Indien er alleen een wijziging van eigenaar plaats vindt en deze het bedrijf gelijkwaardig voortzet, dan is geen nieuwe vergunning nodig. En is dit ook niet zichtbaar bij (lokale) overheden. Naast het kopen van de locatie, kunnen er mogelijk ook samenwerkingen worden opgestart. Hierbij blijft de locatie in eigendom van de Vlaamse veehouder en wordt hij ingehuurd door de Nederlandse veehouder om de dieren te verzorgen. Ook dit is voor lokale overheden niet inzichtelijk.

Om toch een beeld te verkrijgen van de mate waarin vestiging plaats vindt en de reden hiervoor, is een aantal personen benaderd en bevroegd. Dit heeft geresulteerd in vijftintig gesprekken met adviseurs met kennis van de situatie in België, vijf veehouders zelf, vertegenwoordigers van de Boerenbond België, medewerkers van mengvoederbedrijven, vleesverwerkende bedrijven, fokkerijorganisaties, stalinrichters, en met vertegenwoordigers van lokale overheden in Antwerpen, Hoogstraten, Merksplas, Ravels en Wuustwezel.

Ook leden van de milieuorganisaties in Vlaanderen zijn benaderd voor een toelichting op hun onderzoek en onderzoeksgegevens. Zij wilden geen medewerking verlenen aan het onderzoek.

Onderstaande afbeelding toont (omcirkeld) de Belgische gemeenten, en welke hiervan grenzen aan een Brabantse gemeente en daarmee gezamenlijk de grensstreek vormen.

Figuur 1: Grensstreek

2 Vlaamse veehouderij

Alvorens in beeld te brengen in welke mate Nederlandse veehouders zich in de Belgische grensstreek hebben gevestigd, wordt de ontwikkeling in omvang en structuur van de Vlaamse veehouderij in de afgelopen jaren in beeld gebracht. Het betreft voornamelijk gegevens over de veehouderij in geheel Vlaanderen. Dit zijn dus meer gemeenten dan de grensgemeenten.

2.1 Structuur en omvang

In 2009 waren er in het Vlaams Gewest 29.394 land- en tuinbouwbedrijven gevestigd. In 2019 was dit aantal met 21% afgenomen tot 23.318. Net als in Nederland, neemt het aantal bedrijven af en neemt de gemiddelde omvang van de bedrijven toe. Zo nam in de periode 2009-2019 het gemiddelde aantal runderen per rundveebedrijf met 50% toe van 99 naar 150, het aantal varkens nam met 39% toe van 1.610 naar 2.232 en het aantal pluimveedieren nam met 70% toe van 35.949 naar 60.971.

Tabel 1 geeft het aantal land- en tuinbouwbedrijven weer in de gemeenten in de grensstreek. Hieruit blijkt dat in de gemeenten Wuustwezel en Hoogstraten de meeste landbouwbedrijven zijn gevestigd, respectievelijk 276 en 325. Daarna volgen de gemeente Ravels met 192 landbouwbedrijven en Merksplas met 118 bedrijven. Deze twee gemeenten grenzen aan elkaar.

Gewest/provincie/gemeente	Aantal bedrijven	Oppervlakte per bedrijf
ANTWERPEN	41	36,60
ESSEN	102	24,82
KALMTHOUT	78	30,72
KAPellen	10	52,87
STABROEK	32	35,05
WUUSTWEZEL	276	23,09
ARENDONK	56	38,48
BAARLE-HERTOG	34	10,70
HOOGSTRATEN	325	19,54
MERKSPLAS	118	24,42
MOL	44	53,24
RAVELS	192	24,40
TURNHOUT	50	25,03
LOMMEL	41	22,43
HAMONT-ACHEL	66	24,51
PELT	84	32,92

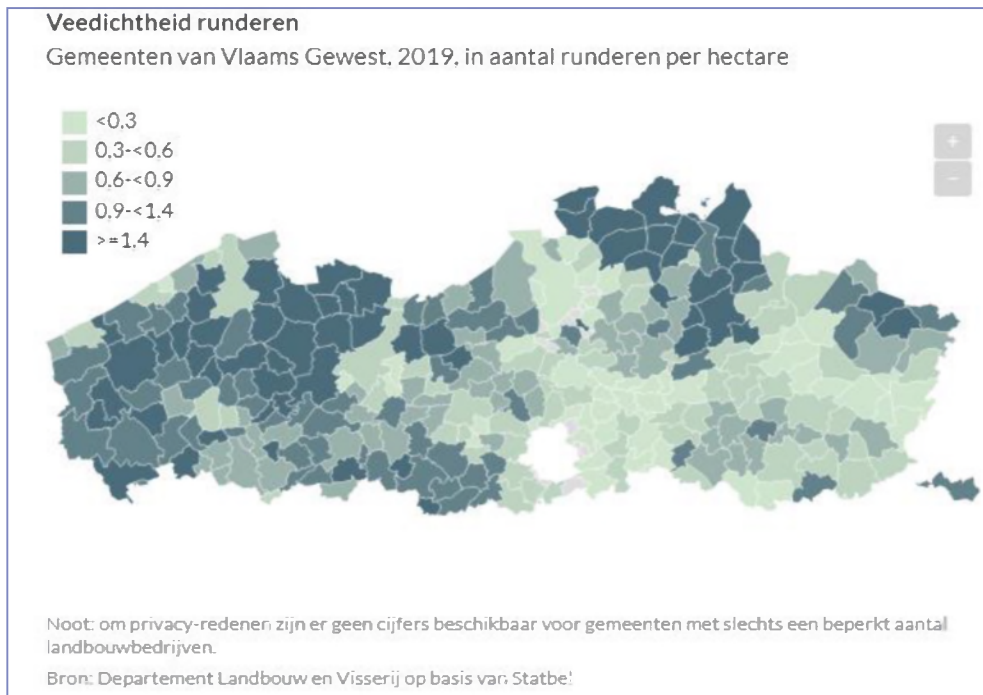
Tabel 1: Overzicht aantal bedrijven in grensgemeenten

2.1.1 Runderen

De concentratie van de rundveehouderij in west Vlaanderen en in de grensstreek met Brabant is in figuur 1 weergegeven. Daarbij is het totale aantal runderen in de periode 2004-2018 afgenomen van 1.370.000 tot 1.280.000. Het aantal melkkoeien is in deze periode toegenomen van circa 300.000 tot 320.000, een toename van 6,7% (bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek).

Het aantal bedrijven met melkkoeien is in de periode 2004-2018 met 28% afgenomen van circa 9.000 naar 6.500 bedrijven. Het aantal melkkoeien per bedrijf nam met 70% toe van 35 naar 60 melkkoeien. Een kwart van de bedrijven heeft een omvang van minder dan 15 melkkoeien. Twee op

de vijf bedrijven hebben meer dan 60 melkkoeien. Driekwart van alle melkkoeien bevindt zich op een bedrijf met meer dan 60 melkkoeien (bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek).

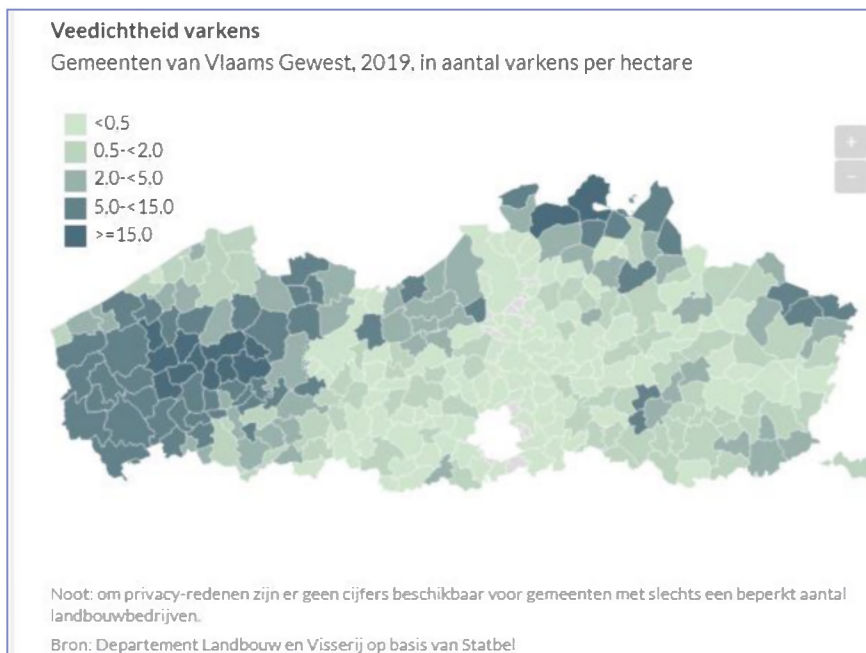

Figuur 1 Veedichtheid rundveehouderij Vlaams gewest (bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Statbel)

2.1.2 Varkens

In figuur 2 is te zien dat een concentratie van varkenshouderij aanwezig is in de gemeenten Wuustwezel, Hoogstraten, Ravels, Merksplas en Essen. In de periode 2004-2018 is het aantal bedrijven met varkens met 46% afgenomen van 6.971 tot 3.731 bedrijven. Het aantal varkens per bedrijf is in diezelfde periode met 82% toegenomen van 861 tot 1.563. Het totale aantal varkens is met 3% afgenomen van circa 6 miljoen naar 5,8 miljoen. Het aantal zeugen nam in diezelfde periode met 32% af van 575.000 tot 391.900. Dit betekent dat het aandeel vleesvarkens in de varkensstapel is gegroeid.

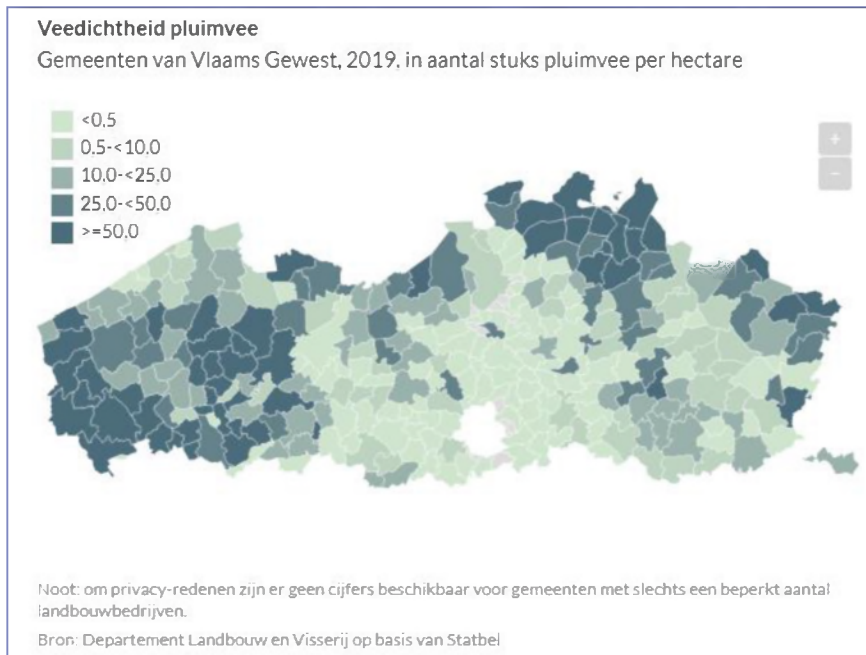
Meer dan een op de tien varkenshouderijen heeft meer dan 3.000 varkens. Gezamenlijk houden deze bedrijven 40% van de varkens. De bedrijven met een omvang tot 749 vleesvarkens, vertegenwoordigen 48% van het aantal vleesvarkenshouderijen. Meer dan een op de tien bedrijven heeft meer dan 2.000 vleesvarkens. Op deze bedrijven met vleesvarkens wordt 37% van de vleesvarkens gehouden. Ongeveer een kwart van de zeugenhouders heeft meer dan 300 zeugen. Op deze bedrijven met meer dan 300 zeugen wordt 55% van alle zeugen gehouden (bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek).

Figuur 2: Veedichtheid varkenshouderij Vlaams gewest (bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Statbel).

2.1.3 Pluimvee

Figuur 3 laat zien dat een belangrijke concentratie van de pluimveehouderij zich bevindt in de grensstreek met Brabant. In de periode 2006-2018 is zowel het aantal aanwezige leghennen als het aantal aanwezige vleeskuikens toegenomen. Het aantal vleeskuikens steeg met 64%, het aantal leghennen met 15% (Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek).

Figuur 3: Veedichtheid pluimveehouderij Vlaams gewest (bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Statbel).

Het aantal bedrijven met leghennen is in de periode 2004-2016 met 44% afgenomen van 572 naar 321. Het aantal dieren per bedrijf nam met 85% toe van 20.991 naar 38.776. Het aantal bedrijven met vleeskuikens nam met 32% af van 694 tot 474. Het aantal vleeskuikens per bedrijf nam met 89% toe van 26.445 naar 50.044 (Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek).

In de pluimveehouderij- is de verdeling van het aantal bedrijven over de grootteklassen als volgt: Ruim een vijfde van de bedrijven heeft een omvang van meer dan 70.000 dieren. Gezamenlijk houden deze bedrijven meer dan de helft van het pluimvee. In de leghennenhouderij heeft 58% van de bedrijven minder dan 30.000 dieren. Op deze bedrijven wordt 18% van alle leghennen gehouden. Op 14% van de bedrijven zijn meer dan 70.000 leghennen, goed voor bijna de helft van het aantal dieren. Ook in de vleeskuikenhouderij, wordt meer dan de helft van de dieren gehouden op een bedrijf met een omvang van meer dan 70.000 vleeskuikens, dit betreft een kwart van het aantal bedrijven met vleeskuikens (Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van FOD Economie - Algemene Directie Statistiek).

3 Vlaams milieubeleid voor de veehouderij

De Vlaamse milieuwetgeving voor veehouderijbedrijven is gebaseerd op het VLAREM (Vlaamse Reglement betreffende de Milieuvergunning). Er is een milieukundig kader waar veehouderijbedrijven aan moeten voldoen bij uitbreiding en de vernieuwing van de bestaande vergunningen. In Vlaanderen moeten vergunningen uiterlijk 20 jaar na verlening opnieuw worden verleend. Hierbij geldt dat nieuwe stallen voor varkens en pluimvee emissiearm gebouwd moeten worden. Bestaande pluimvee- en varkensstallen dienen uiterlijk in 2030 emissiearm uitgevoerd te worden. Voor rundvee- en vleeskalverenbedrijven is er nog geen verplichting tot emissiearm bouwen, tenzij niet voldaan kan worden aan het kader voor ammoniak. Nieuwe locaties opstarten is niet mogelijk omwille van stedenbouwkundige beperkingen. Zeer uitzonderlijk kan dit worden toegestaan, onder de voorwaarde dat het reeds bestaande bedrijf geen enkele uitbreidingsmogelijkheid heeft op de bestaande locatie.

Dit wetgevend kader is het minimale waaraan voldaan moet worden. Indien er bezwaren van omwonenden zijn, kunnen de gemeenten en provincies strenger oordelen. Het bevoegd gezag voor het verlenen van de vergunning is de gemeente voor bedrijven met maximaal 20.000 stuks pluimvee, 1.000 varkens, 200 runderen of 500 vleeskalveren. Er kan beroep ingediend worden bij de provincie. Voor bedrijven met meer dieren, is de provincie het bevoegd gezag. Er is beroep mogelijk bij de Vlaamse minister. Sinds ruim een jaar weigert de Vlaamse minister alle vergunningen waarop beroep wordt ingesteld. Dit houdt in, dat als de provincie bevoegd gezag is en er beroep wordt ingediend door omwonenden de vergunning niet wordt verkregen, ook al zou dat op basis van het wettelijk kader wel moeten.

3.1 Afstandsregels

Er gelden afstandsregels voor pluimvee- en varkensbedrijven. Deze bepalen op welke afstand bedrijven minimaal gelegen moeten zijn ten opzichte van hindergevoelige gebieden (woongebieden, bos- en natuur en verblijfsrecreatie). In tegenstelling tot in Nederland zijn dit geen vaste afstanden. De vereiste afstand wordt bepaald aan de hand van waarderingspunten die worden toegekend aan het bedrijf in combinatie met het aantal dieren.

Waarderingspunten toegekend aan de inrichting	Vereiste minimumafstand in m bij aantal stuks pluimvee						
	≤ 5000	van 5.001 tot 10.000	van 10.001 tot 20.000	van 20.001 tot 40.000	van 40.001 tot 60.000	van 60.001 tot 80.000	> 80.000
< 75	100	150	200	300	400	verbod	verbod
75 -150	75	100	150	225	300	verbod	verbod
151 -200	50	75	100	150	200	250	300
> 200	50	75	100	150	200	225	250

Tabel 2: Afstanden tabel pluimvee (Vlarem)

Waarderingspunten, toegekend aan de inrichting	Minimale afstand in meter bij volgend aantal varkenseenheden					
	van 100 tot 500	van 501 tot 1 050	van 1 051 tot 1 575	van 1 576 tot 2 100	van 2 101 tot 2 625	meer dan 2 625
<50	250	300	350	verbod	verbod	verbod
50 – 100	200	225	250	300	350	400
101 – 150	100	150	200	250	300	350
151 – 200	50	100	150	200	250	300
> 200	50	50	100	150	200	300

Tabel 3: Afstanden tabel varkens (Vlarem)

Zo bedraagt de minimale afstand voor een bedrijf met 1.200 varkenseenheden² en minder dan 50 waarderingspunten 350 meter. Voor een bedrijf met dezelfde omvang, dat meer dan 200 waarderingspunten scoort, geldt een afstand van 100 meter. Een bedrijf met meer dan 1.576 varkenseenheden, dat minder dan 50 punten scoort is verboden.

Enkel met de modernste technieken kan meer dan 200 punten worden behaald. Waarbij voor de grotere bedrijven nog steeds een minimale afstand van 500 meter (pluimvee) of 300 meter (varkens) vereist is. Waarderingspunten kunnen worden verkregen voor: het stalsysteem, het ventilatiesysteem, de opslag van vaste mest en de opslag van drijfmest.

3.2 Emissies

Bij de vergunningsaanvraag dient een modellering van geur, fijnstof en ammoniak plaats te vinden via IMPACT, hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:

- Berekenende emissies: aantal vergunde / te vergunnen dieren vermenigvuldigd met de betreffende emissiefactoren;
- Emissiefactoren afkomstig uit 'geactualiseerde lijst met emissiefactoren voor geur, stof en ammoniak', uit het richtlijnen boek Landbouwdieren (RLB Landbouwdieren) (*Vergelijkbaar met de Nederlandse RAV-lijst*);
 - Gespeende biggen maximaal 0,26 kg NH₃/jaar (65% reductie)
 - Kraamzeugen max 4,0 kg NH₃/jaar (52% reductie)
 - Geste en dragende zeugen max 2,6 kg NH₃ (38% reductie)
 - Vleesvarkens max 1,4 kg NH₃ (60% reductie)
- Bedrijf opsplitsen in puntbronnen (elke stal afzonderlijk ingeven, met 1 punt per 25 m stallengte)
- Per puntbron emissies, hoogte, diameter, temperatuur en ventilatiedebiet ingeven;
- Ingeval van de mestverwerking moet de mestscheider en de biologie ook opgenomen worden;
- Van toepassing op alle uitbreidingen met pluimvee, varkens, runderen en vleeskalveren.

3.2.1 Geur

Vergunningsaanvragen worden kwantitatief getoetst ter hoogte van de omliggende woningen bij aanvragen voor varkens- en pluimveehouderijen. Getoetst wordt op basis van indicatorwoningen. Dat zijn de meest kritisch gelegen woningen. De indicatorwoningen worden opgesplitst in verschillende geurgevoelige zones :

- Laag = agrarisch gebied: beschermingsniveau 10 OUE/m³

² Eén zeug inclusief biggen is 2,5 varkenseenheden. Ieder ander varken, ouder dan 10 weken is 1 varkenseenheid.

- Matig = woongebied met landelijk karakter: beschermingsniveau 5 OUE/m³
- Hoog = woongebied, gebied voor verblijfsrecreatie en woonuitbreidingsgebied: beschermingsniveau 3 OUE/m³

Er vindt een individuele en cumulatieve beoordeling plaats van de geurhinder.

- Clusterbeoordeling = cumulatieve beoordeling: alle gelijkwaardige bedrijven met een geuremissie van 2.500 OUE/s of meer binnen een straal van minstens 750 meter t.o.v. het middelpunt van het eigen bedrijf mee opnemen;
- Indien de 2 OUE/m³ contour van het eigen bedrijf in de huidige situatie verder reikt dan 750 meter, dan binnen deze contour gelegen bedrijven met een geuremissie van meer dan 5% van de bedrijfseigen emissies in de huidige situatie ook meenemen als cumulatief bedrijf;
- Cumulatieve bedrijven ingeven als 1 puntbron voor het hele bedrijf, uitstoothoogte 5 meter en maximaal ventilatiedebiet 16.000 Nm³/h.

Bij de individuele beoordeling, gelden er regels ten aanzien van een toename van de geuremissie:

Te nemen maatregelen	Toename geuremissie wordt beperkt tot max. 50% van verschil tussen de huidige emissie en de norm	Er wordt geen toename toegestaan t.a.v. de huidige geuremissie	Bij nieuwbouw en bij verbouwing wordt het gedeelte van de huidige geuremissie van het bedrijf boven de 20/10/6 OUE/m ³ , met minimaal 50% verminderd en waarbij de nieuwe emissie de 25/15/9 OUE/m ³ niet overschrijdt.
Huidige geuremissie			
≤10/5/3	X		
>10/5/3 en ≤20/10/6		X	
>20/10/6		X	X

Tabel 4: Individuele beoordeling geurhinder

3.2.2 Fijnstof

De beoordeling van fijnstof vindt plaats op basis van een vergelijking met grenswaarden en/of luchtdoelstellingen. Toetsing vindt plaats aan grenswaarden van de Europese richtlijn 99/30/EG. Voor PM₁₀ komt dit neer op 31,3 µg/m³ als grenswaarde voor het jaargemiddelde, voor PM_{2,5} komt dit neer op 20 µg/m³ (nog te bevestigen door EU).

Ook voor fijnstof is er sprake van een individuele beoordeling en een cumulatieve beoordeling.

Voor de individuele beoordeling wordt op basis van het significantiekader per beoordelingscontour nagegaan hoeveel woningen er binnen de contour gelegen zijn en de huidige bijdrage vergeleken met de gewenste bijdrage.

Bijdrage	Toetsingswaarde	Concentratie PM ₁₀	Concentratie PM _{2,5}
Aanzienlijk negatief	X >10% van de richtwaarde	X >3,1 µg/m	X >2,0 µg/m
Negatief	10% ≥ x > 3% van de richtwaarde	3,1 µg/m ≥ X > 0,9 µg/m	2,0 µg/m ≥ X > 0,9 µg/m
Beperkt negatief	3% ≥ x > 1% van de richtwaarde	0,9 µg/m ³ ≥ x > 0,3 µg/m ³	0,6 µg/m ³ ≥ x > 0,2 µg/m ³

Tabel 5: Beoordeling fijnstof

Cumulatieve beoordeling

- Aan de hand van jaargemiddelden van fijnstof (PM_{10} en $PM_{2,5}$) zoals weergegeven op de website van de Vlaamse Milieumaatschappij;
- Achtergrondconcentratie wordt weergegeven met concentratie-ranges: hoogste waarde van de range in rekening brengen;
- Hoogste bijdrage eigen bedrijf buiten de eigen perceelsgrenzen bepalen via impact modellering;
- Beoordeling PM_{10} : achtergrondconcentratie + hoogste bijdrage eigen bedrijf < $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$;
- Beoordeling $PM_{2,5}$: achtergrondconcentratie + hoogste bijdrage eigen bedrijf < $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

3.2.3 Ammoniak

Ten aanzien van de ammoniakemissie, moet de impact worden bepaald van de emissie op het vlak van verzuring en vermesting ter hoogte van habitattypes en regionaal belangrijke biotopen (rbb's). Vanuit het RLB-landbouwdieren wordt onder meer gekeken naar gebieden vastgelegd in het kader van de Vogelrichtlijn (Natura 2000 - vogelrichtlijn) en van de Habitatrictlijn (Natura 2000 - habitat) Zie hiervoor <http://www.geopunt.be> via “Natuur en milieu” en “Natuur”

Beoordeling:

Indien er een mestverwerkingsinstallatie aanwezig is, moet de mestscheider worden mee genomen in de volgende berekening:

- Bedrijfseigen stikstofdepositie vergelijken met kritische lasten (KL) van de betreffende vegetatietypen binnen het studiegebied (= 1.500 m rondom het middelpunt van het eigen bedrijf);
- Kritische Last = maximum toelaatbare depositie per eenheid van oppervlakte voor een bepaald natuurtype zonder dat er schadelijke effecten optreden.

3.2.3.1 Beoordeling binnen habitatrictlijngebied

De gevolgen van het bedrijf op habitatrictlijngebieden worden getoetst op basis van de PAS en het significantiekader. Tabel 6 geeft een verkorte weergave van de mogelijkheden per locatie.

<i>Aandeel voorziene depositie t.o.v. de kritische depositiewaarde van het getroffen gevoelige habitat</i>	<i>Hervergunning + uitbreiding zonder stijging van emissies^{***}</i>	<i>(Her)Vergunning met stijging van emissies</i>	<i>Nieuwe inplanting</i>
Niet relevant volgens depositiescan	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk
$x < 5\%$	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk
$5\% < x < 50\%$	Vergunning mogelijk	Individuele passende beoordeling vereist*	Individuele passende beoordeling vereist*
$x > 50\%$	Geen vergunning mogelijk**	Geen vergunning mogelijk**	Geen vergunning mogelijk**

*: Vergunning in theorie mogelijk, in praktijk echter niet

** : Vergunning nooit mogelijk

Tabel 6: Toetsing habitatrictlijn

Er dient een voortoets plaats te vinden op basis van een depositiescan voor de verschillende types activiteiten binnen het habitatrictlijngebied. Indien er sprake is van een significante impact (rode voortoets ofwel > 5% bijdragen aan de kritische depositiewaarden) dan zijn een impactscore berekening en passende beoordeling noodzakelijk. De impactscore bepaalt de hoogste bijdrage

eigen bedrijf ten opzichte van habitattypes en zoekzones. De emissies wordt per bron ingegeven net zoals bij een modellering in IMPACT (emissiepunten per stal met bijhorende hoogte en ventilatiedebiet). Er is hierbij enkel sprake van een beoordeling van het eigen bedrijf (geen extra cumulatieve beoordeling), aangezien de cumulatieve effecten al vervat zitten in het significantiekader.

3.2.3.2 Beoordeling binnen vogelrichtlijngebied

De effectenbeoordeling vindt plaats via een algemeen significantiekader verzuring/vermesting (RLB landbouwdieren). Onderstaande tabel 7 geeft een verkorte weergave van het significantiekader.

Toetsing	Significantie	Milderende maatregelen
Depositie > 50 % van de kritische last/streefwaarde	Significant negatief effect	
10 % van de kritische last / streefwaarde < depositie < 50 % van de KL/SW	belangrijke bijdrage aan KL	Het is noodzakelijk dat milderende maatregelen gezocht worden.
5 % van de KL / SW < depositie < 10 % van de KL / SW	relevante bijdrage aan KL	Milderende maatregelen dienen gezocht te worden, eventueel gekoppeld aan lange termijn. Voor SBZ's en reservaten dienen milderende maatregelen gekoppeld te worden aan korte termijn.
3 % van de KL / SW < depositie < 5 % van de KL / SW	bepaalde bijdrage aan KL	Onderzoek naar milderende maatregelen is minder dwingend.
Depositie < 3 % van de KL / SW	Geen of verwaarloosbaar effect	

Tabel 7: Toetsingskader vogelrichtlijngebieden

Bij vergunningverlening dienen de volgende stappen gevolgd te worden:

- Nagaan of de depositiecontour uit de voortoets overlapt met het vogelrichtlijngebied, VEN-gebied of andere gevoelige gebieden;
- Indien overlapping depositie bepalen op basis van modellering met IMPACT;
- Bijdrage eigen bedrijf bepalen ten opzichte van KL van de betrokken natuurtypes;
- Enkel de hoogste bijdrage voor elk habitatype wordt weerhouden;
- Evaluatie: Hoogste bijdrage toetsen aan significantiekader. Bijdragen hoger dan 10% worden niet aanvaard. Bij bijdragen tussen de 5% en 10% aantonen dat er voldoende maatregelen worden genomen om de emissies te beperken (bijvoorbeeld kokers verhogen, emissiearm stalsystemen toepassen, PAS-maatregelen toepassen).

4 Resultaten inventarisatie

Dit hoofdstuk geeft een kwantitatief overzicht van de resultaten van de inventarisatie onder deskundigen en betrokkenen. Daarnaast wordt ingegaan op de mogelijke redenen waarom veehouders zich in de Belgische grensstreek vestigen dan wel hebben gevestigd.

4.1 Kwantitatief overzicht

De kwantitatieve inventarisatie is uitgevoerd op basis van vijftwintig gesprekken met adviseurs met kennis van de situatie in België, vijf veehouders zelf, vertegenwoordigers van de Boerenbond België, medewerkers van mengvoederbedrijven, vleesverwerkende bedrijven, fokkerijorganisaties, stalinrichters, en met vertegenwoordigers van lokale overheden in Antwerpen, Hoogstraten, Merksplas, Ravels en Wuustwezel.

De inventarisatie leverde op dat bij deze respondenten 34 Nederlandse bedrijven bekend zijn die in Vlaanderen in totaal 79 locaties met veehouderij hebben. Het merendeel hiervan is een varkens- of pluimveehouderij. Uit deze gesprekken komt verder naar voren:

- Er zijn acht Nederlandse varkenshouders die in Nederland wonen, en in België op één locatie varkens in eigendom houden.
- Er zijn vier Nederlandse varkenshouders die in Nederland wonen, en in België op één locatie varkens op 'voergeld' houden.
- Er zijn twee Nederlandse varkenshouders die in Nederland wonen, en in België elk op twee locaties varkens in eigendom houden.
- Er zijn twee Nederlandse varkenshouders die in Nederland wonen, en in België in totaal op zeven locaties varkens in eigendom en op negentwintig locaties varkens op 'voergeld' houden.
- Er zijn elf Nederlandse varkenshouders die in België wonen, en daar twaalf locaties met varkens in eigendom hebben, waarvan een met één locatie en een met twee locaties.
- Er zijn vier Nederlandse bedrijven die in België een pluimveehouderij hebben met naar schatting om en nabij de 1.000.000 dieren op in totaal tien locaties. Dit aantal vleeskuikens vertegenwoordigt 4,6% van het aantal vleeskuikens in Vlaanderen.
- Tevens houden twee ondernemers vier locaties met kalveren en heeft een ondernemer sinds 1987 een locatie met nertsen.

Daarnaast zijn er de afgelopen vijf jaren twee Belgische varkenshouders, varkens gaan houden in Noord-Brabant.

Om de vraag te kunnen beantwoorden of de 27 varkenshouders in Vlaanderen zijn gevestigd na de invoering van de Saneringsregeling Varkenshouderij in Nederland is nagegaan hoe lang deze al actief zijn in Vlaanderen. In totaal houden deze 27 varkenshouders samen op 64 locaties varkens in België. Gemiddeld zijn deze varkenshouders al 20 jaren actief in België, waarvan 1 varkenshouder minder dan 5 jaren, 7 varkenshouders 5 tot 10 jaar, 5 varkenshouders 10 tot 20 jaar, en 16 varkenshouders 20 jaar of langer. Deze informatie is in onderstaande tabel samengevat.

	Varkenshouders	Locaties	Jaren actief	Zeugen	Vleesvarkens
Een locatie in eigendom	8	8	23	3.800	12.200
Een locatie op voergeld	4	4	7		11.800
Twee locaties in eigendom	2	4	18	600	11.500
Meerdere locaties in eigendom en op voergeld	2	36	7	1.200	63.000
Locatie(s) in eigendom, in België wonen	11	12	26	3.890	32.580
Totaal	27	64		9.490	131.080

Tabel 8. Kwantitatief overzicht vestiging Nederlandse varkenshouders in Vlaanderen

In totaal houden de 27 Nederlandse varkenshouders ruim 9.000 zeugen en 131.000 vleesvarkens. De 4 Nederlandse pluimveehouders hebben in België naar schatting om en nabij 1 mln. dieren op in totaal 11 locaties. Dit komt overeen met 2,4% van het totale aantal zeugen, 3,7% van het totale aantal vleesvarkens, en 4,6% van het totale aantal vleeskuikens in Vlaanderen in 2018.

Alle respondenten waar mee gesproken is geven aan dat ze geen bedrijf kennen dat in het kader van de Saneringsregeling Varkenshouderij de afgelopen twee jaar is gestopt in Nederland, en vervolgens in Vlaanderen varkens is gaan houden. Het merendeel van de varkenshouders is in de jaren negentig over de grens op zoek gegaan naar een 2de locatie. De families die zich in België gevestigd hebben, zitten er al 20-30 jaar.

4.2 Redenen om in België uit te breiden

Er worden verschillende redenen gegeven voor de keuze om (destijds) uit te breiden naar België:

- Afstand: Oost - Europa is te ver weg, ondernemers willen daar niet gaan wonen. Uitbreiding werd daarom dichterbij huis gezocht;
- Herstructurering varkenshouderij eind jaren '90 naar aanleiding van de varkenspest;
- Prijs en beschikbaarheid van locaties: met name in de jaren 90 was er, ook in België, beperkt perspectief voor de varkenshouder. Er waren veel betaalbare locaties beschikbaar. Het was een risico om in België te vestigen, maar de ondernemers zagen er kansen in. In dezelfde periode waren de bedrijven in Nederland namelijk heel duur.
- Beschikbaarheid dierplaatsen / voergeldstallen: In België is het gebruikelijker om op basis van voergeld of huurstallen te werken. Door de toename van productiviteit van de Nederlandse zeugen, komt er een steeds grotere behoefte aan ruimte voor biggen en vleesvarkens. Deze plaatsen zijn in Nederland lastiger te vinden en in België gemakkelijker beschikbaar.

Zoals hiervoor is toegelicht, verschilt het Vlaamse milieubeleid op onderdelen van het Nederlandse beleid. Echter, het beeld dat de regelgeving in Vlaanderen veel soepeler is als in Nederland, is onjuist volgens de respondenten. In geen van de gesprekken is milieuwetgeving aangehaald als reden om (een gedeelte van) de activiteiten in België uit te voeren. Uit de gevoerde gesprekken komt juist naar voren dat het milieubeleid in Vlaanderen, meer en meer vergelijkbare beperkingen met zich mee is gaan brengen als in Nederland. Het milieubeleid is zeker de laatste jaren geen reden voor Nederlandse veehouders om in België uit te breiden.

4.3 Stoppers en beëindigingsregelingen

Zo ongeveer elke tien jaar halveert het aantal veehouderijen. Redenen om te stoppen betreffen meestal de leeftijd van de ondernemer in combinatie met het ontbreken van opvolging en/of onvoldoende economisch rendement om voldoende te reserveren voor toekomstige investeringen. In de afgelopen periode is er in Nederland twee maal een beëindigingsregeling geweest in de varkenshouderij, de Regeling Omgevingskwaliteit en de Saneringsregeling Varkenshouderij.

Op basis van de Regeling Omgevingskwaliteit kon maximaal €500.000,= subsidie worden verkregen, een vergoeding voor het inleveren van de varkensrechten en het buiten gebruik stellen van de productiecapaciteit. De bedrijven die hiervoor in aanmerking kwamen, werden geselecteerd op basis van de geurbelasting die zij veroorzaakten op omliggende woningen.

Van 25 november 2019 tot en met 15 januari 2020, was de Saneringsregeling Varkenshouderij opengesteld. Binnen deze regeling kon een subsidie worden verkregen voor het vervallen van de varkensrechten en een bijdrage in verband met het verlies van de waarde van de voor het houden van varkens op de varkenshouderijlocatie gebruikte productiecapaciteit als gevolg van de onomkeerbare sluiting van de varkenshouderijlocatie. Om in aanmerking te komen moet de veehouder de locatie onomkeerbaar sluiten (er mogen geen varkens meer worden gehouden), de vergunningen en IV bestemming moeten worden ingetrokken en de stallen moeten worden gesloopt.

Verder mag de deelnemer zich niet gaan begeven in een nieuwe of andere varkenshouderij, anders dan de bedrijven waar hij ten tijde van deelname aan deze regeling al in actief was.

4.3.1 Motieven voor deelname

Er zijn een aantal redenen voor ondernemers om zich in te schrijven voor een dergelijke regeling en uiteindelijk ook mee te doen en te stoppen. Adviseurs die ondernemers begeleiden bij dergelijke trajecten, geven ten aanzien van de Saneringsregeling Varkenshouderij de volgende redenen aan waarom varkenshouders hiervoor opteren:

- **Leeftijd:** Voor om en nabij de helft van de ondernemers is de leeftijd (45 - 60) en het ontbreken van een opvolger een reden. Deze ondernemers zouden op termijn ook stoppen³, onder andere vanwege de investeringen die in het kader van het Brabantse beleid gedaan moeten worden en het onvermogen deze terug te verdienen in de resterende tijd. Door de regeling wordt dit besluit naar voren gehaald;
- **Imago:** een groep die het “gedoe rondom het houden van varkens” beu is: regelgeving, bureaucratie en gebrek aan maatschappelijke waardering. Samen met bovenstaande reden vormt dit meer dan driekwart van de stoppers;
- **Euro's:** Er is een hele kleine groep van ondernemers die een mooi bedrijf hebben, goed hebben gedraaid en nog zo'n 15 jaar moeten werken. Deze bedrijven hebben een lage financiering en kunnen nu met deze vergoeding op een gunstige manier stoppen. Voor deze ondernemers zijn de euro's de doorslaggevende reden. Dit type ondernemer, blijft ondernemer en start een andere onderneming op;
- **Onvoldoende resultaten:** Een kleine groep ondernemers stopt min of meer noodgedwongen, omdat er niet voldoende opbrengsten met het bedrijf kunnen worden behaald. Middels deze regeling kunnen zij vaak net schuldenvrij stoppen;
- **Slechte locatie:** Ondernemers met een slechte locatie, met bijvoorbeeld een hoge geurbelasting, nabij gelegen natuur en/of een moeilijk verkoopbaar bedrijf door de staat en/of ouderdom van de gebouwen, die middels subsidie op een goede manier de locatie kunnen beëindigen en er kunnen blijven wonen.

4.3.2 Financiële eindresultaat

De vergoeding die de stoppers krijgen, moet worden gebruikt voor onder andere:

- a. Het slopen van de gebouwen en legen van de mestkelders;
- b. Aflossen financiering en eventuele andere schulden;
- c. Fiscaal afrekenen (staking onderneming en opbrengsten van bv sloopmeters verkopen);
- d. Indien van toepassing: opstarten nieuwe activiteit.

Door de combinatie van een vergoeding uit de Saneringsregeling en mogelijkheden voortvloeiend uit het flankerend beleid hebben sommige ondernemers het besluit om te stoppen naar voren gehaald. Hierbij gaat het om de groep ondernemers die zonder deze regeling over circa 5 tot 7 jaar zouden zijn gestopt. Deze ondernemers hebben zich afgevraagd of er tegen die tijd een betere koper is

³ In het rapport “Verwachte effecten van de voorgestelde aanpassingen van de Interim Omgevingsverordening op structuur en omvang van de veehouderij in Noord-Brabant” d.d. 23 juli 2020, heeft Connecting Agri & Food reeds de redenen voor ondernemers om te stoppen met het bedrijf in beeld gebracht. Voor de melkveehouderij gaat het om bijvoorbeeld fosfaatrechten, beschikbaarheid en betaalbaarheid van grond, onzekerheid over beleid en toekomstperspectief. Binnen de kalverhouderij gaat het om discussies over transportafstanden van dieren, antibioticagebruik en onzeker afzetperspectief.

voor hun bedrijf, dan nu op basis van de Saneringsregeling zou worden betaald⁴. Van doorslaggevend belang hierbij is of het bedrijf schuldenvrij gestaakt kan worden en of er voldoende perspectief is op inkomen voor de ondernemer. Bedrijven met een slechte financiële uitgangspositie, die met de saneringsgelden in combinatie met eventueel flankerend beleid, niet schuldenvrij konden stoppen maakten uiteindelijk veelal de keus om niet mee te doen. Het grootste deel van de ondernemers die meedoen met de regeling, kunnen met de vergoeding, in combinatie met eventueel flankerend beleid, (nagenoeg) schuldenvrij stoppen. Een enkeling is er met de regeling goed uitgesprongen. Dit zijn de bedrijven met een goede financiële uitgangspositie in combinatie met redelijk jonge gebouwen.

4.3.3 Opties na deelname aan de beëindigingsregeling

Afhankelijk van de leeftijd en persoonlijke gezondheid van de ondernemer, is er behoefte of noodzaak aan een nieuwe invulling na het stoppen van de bedrijfsactiviteiten. Een deel stopt met werken, een gedeelte gaat in loondienst, een klein deel gaat door als varkenshouder op zijn resterende locaties, en een klein deel start een nieuwe onderneming. Het starten van een nieuwe activiteit of onderneming is overigens niet voor de hand liggend. Eerst dient de locatie gesloopt te worden, financiering afgelost te worden en moet er schoon schip gemaakt worden. Dan pas is er ruimte en budget om te kijken naar een nieuwe invulling / onderneming.

Uit de redenen die ondernemers opgeven om deel te nemen aan een beëindigingsregeling, volgt dat wetgeving hier slechts één aspect van uit maakt. Uit de belangrijkste redenen (leeftijd, geen opvolging, imago en financiële positie) om te stoppen volgt dat het merendeel van deze ondernemers na beëindiging niet opnieuw ergens anders een bedrijf in de primaire landbouw zal beginnen. Ook diegenen die min of meer noodgedwongen moeten stoppen, vanwege een te beperkt financieel rendement, zullen niet in staat zijn om elders een nieuwe locatie aan te kopen en verder te ondernemen. De ambitie, de kwaliteiten en de financiële ruimte om elders een nieuw bedrijf te starten, zijn afwezig.

⁴ Ter illustratie, in de markt werd voor een bedrijf circa €1.000 - 1.200 per zeugenplaats betaald voor een zeugenhouderij. De vergoeding op basis van de Saneringsregeling, was vergelijkbaar, echter kwam er dan ook nog een vergoeding voor de varkensrechten, bleef de locatie en woning in eigendom en steeg de waarde van de woning.

5 Conclusies

Op basis van een analyse van het Vlaamse milieubeleid voor de veehouderij, beschikbare statistische gegevens, gesprekken met deskundigen op het gebied van de Saneringsregeling Varkenshouderij, en vijftientig gesprekken met adviseurs met kennis van de situatie in België, veehouders zelf, vertegenwoordigers van de Boerenbond België, medewerkers van voerbedrijven, vleesverwerkende bedrijven, fokkerijorganisaties, stalinrichters, en met vertegenwoordigers van lokale overheden in Antwerpen, Hoogstraten, Merksplas, Ravels en Wuustwezel wordt geconcludeerd dat:

- Er 34 Nederlandse ondernemers bekend zijn die in Vlaanderen in totaal 79 locaties met veehouderij hebben. Het merendeel hiervan is een varkens- of pluimveehouderij.
- In totaal houden 27 Nederlandse varkenshouders samen op 64 locaties varkens in België. Gemiddeld zijn deze varkenshouders al 20 jaren actief in België, waarvan 1 varkenshouder met 30 locaties (waarvan 1 in eigendom) minder dan 5 jaren, 7 varkenshouders 5 tot 10 jaar, 5 varkenshouders 10 tot 20 jaar, en 16 varkenshouders 20 jaar of langer. Deze varkensbedrijven in Vlaanderen zijn gevestigd vóór de invoering van de Saneringsregeling Varkenshouderij in Nederland. De varkenshouder die recent het aantal (reeds bestaande) locaties op voergeld in België heeft uitgebreid, heeft expliciet te kennen gegeven in Nederland geen gebruik te hebben gemaakt van de Saneringsregeling Varkenshouderij.
- Het ook niet voor de hand ligt dat deelnemers aan de beëindigingsregeling voor de varkenshouderij recent in Vlaanderen actief zijn geworden. De beslissing om het veehouderijbedrijf in Nederland te staken, eventueel op basis van een beëindigingsregeling, wordt genomen vanwege verschillende redenen. Hervestiging in België valt daar niet onder. De belangrijkste redenen zijn leeftijd en gebrek aan opvolging, samen met onvoldoende economische resultaten om blijvend te kunnen reserveren voor toekomstige investeringen. Van de deelnemers aan de laatste twee beëindigingsregelingen is de inschatting dat minder dan 10% van de deelnemers opnieuw zal investeren in een eigen onderneming, waarvan slechts een klein deel in de primaire veehouderij in Nederland actief zal blijven.
- Er worden verschillende redenen gegeven voor de keuze om (destijds) uit te breiden naar België: het is dichterbij dan Oost - Europa, herstructurering varkenshouderij eind jaren '90 naar aanleiding van de varkenspest in Nederland; en de prijs en beschikbaarheid van locaties in Vlaanderen.
- Hoewel het Vlaamse milieubeleid op onderdelen verschilt van het Nederlandse beleid, is ook in Vlaanderen nieuwvestiging nog maar sporadisch toegestaan, is er sprake van nutriënten emissierechten, geldt een verplichting tot emissiereductie en mestverwerking en zijn er locaties waar bedrijven niet meer kunnen ontwikkelen. In geen van de gesprekken is milieuwetgeving aangehaald als reden om de laatste jaren (een gedeelte van) de activiteiten in België uit te voeren.

Op basis van de verkregen informatie, gesprekken en analyse van wet- en regelgeving in Vlaanderen is er geen aanleiding gevonden om te veronderstellen dat er een toename is van Brabantse en andere Nederlandse veehouders die zich in België nieuw vestigen. Recente uitbreidingen betreffen overwegend het gaan houden van varkens op reeds bestaande voergeldlocaties. Ook zijn er geen situaties geïdentificeerd waarbij varkenshouders - gebruik makend van de recente Saneringsregeling Varkenshouderij - stappen hebben gezet om zich in België te gaan vestigen.

Algemene contactgegevens:

Connecting Agri & Food BV
Oostwijk 5
Postbus 511
5400 AM Uden
info@connectingagriandfood.nl
www.connectingagriandfood.nl
Tel. 0413 33 68 00

Deze publicatie is in opdracht van:

Provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 'S-HERTOGENBOSCH

Foto's

Connecting Agri & Food BV

Vormgeving en realisatie

Connecting Agri & Food BV

Colofon

Disclaimer

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door Connecting Agri & Food BV betrouwbaar geachte gegevens en informatie, die op zorgvuldige wijze in onze analyses en prognoses zijn verwerkt. Noch Connecting Agri & Food, noch ingeschakelde derden kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventuele aanwezige onjuistheden. De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd.

© Connecting Agri & Food, 2021

Deze publicatie is alleen voor eigen gebruik. Het gebruik van tekstdelen en/of cijfers is slechts toegestaan indien de bron duidelijk vermeld wordt. Verveelvoudiging en/of openbaarmaking van deze publicatie is niet toegestaan, behalve indien hiervoor vooraf schriftelijke toestemming is verkregen van Connecting Agri & Food BV.